

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.4.14>

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ПРИКЛАДІ МВС УКРАЇНИ: НОРМАТИВНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ТА ДУХОВНО-ЦІННІСНІ АСПЕКТИ

Погрібний Сергій Олексійович,

доктор юридичних наук, професор,
суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
головний науковий співробітник Київського регіонального центру
Національної академії правових наук України (за сумісництвом)

Кріцак Іван Васильович,

кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0003-3530-4269

Денищук Денис Євгенійович,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-0285-8831

Авторами порушуються важливі питання нормативно-законодавчої бази нинішнього безпекового середовища, актуалізується його роль з духовно-ціннісних міркувань, формування високих рівнів правової психології та правової ідеології громадян, з вибудовування відповідного концепту загальнонаціонального рівня, а саме: «воля», «цінності», «культура», «безпека». Неабияка роль у цих процесах належить МВС України (зокрема, Національній поліції України як найбільшого правоохоронного органу нашої держави, коли від поліцейських структур світового та загальнодержавних рівнів, їхньої ефективної (плідної) роботи та надання послуг і якісного служіння своєму народові спільно у взаємодії з громадянами та державними органами залежатиме успіх та стабільність порядку в державі (на її внутрішньому, невидимому фронті), а також досягнення перемог на передовій у складних умовах російсько-української війни.

Порушуються питання подолання негативного безпекового середовища крізь призму нинішніх криміногенних станів, ситуацій та обстановки; узагальнюється міжнародний досвід ефективних правоохоронних та оборонних практик і взаємодій. Відзначається, що найчастіше у наукових статтях ідеться про безпекове середовище у сфері економіки, охорони здоров'я, освіти та культури. Водночас його слід розглядати з позицій найрізноманітніших трактувань (зокрема, міждисциплінарно-наукометричних), що допоможе побачити всеосяжність важливості сфери безпеки у найрізноманітніших спектрах збереження життя і здоров'я людини, її нормального існування та прагнення до високих істин. Серед генеральних напрямів, які слід розробляти у Концепції безпекового середовища, пропонується кібербезпека та психологічний (духовно-ціннісний) безпековий складник (зважаючи на те, що соціолого-психологічна школа Харківщини є однією із найпотужніших в Україні).

Наголошується, що опрацювання такої проблеми потребує великих зусиль, багатьох пошуків та аналізу з метою постійної концептуалізації загроз та викликів, які ставить кожен прожитий день в умовах нестабільності ситуацій, нових військових станів, коли вся сис-

тема міжнародної безпеки щодо вибудовування миру і стабільності підірвана вщент і людство дійшло до крайньої точки свого кипіння, коли проводяться вчення щодо застосування ядерної зброї.

Ключові слова: російсько-українська війна, правоохоронні органи, оборонна практика та свідомість, наукометричність, психологія, культура, кібербезпека, зарубіжний досвід.

Pogribnyi Serhiy, Kritsak Ivan, Denischuk Denis. The need to develop a concept safe environment on the example of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine: normative-criminological and spiritual-value aspects

The authors raise important issues of normative-legal framework the current security environment, his role is actualized with spiritual and value considerations, formation of high levels legal psychology and legal ideology of citizens, from the construction of the corresponding concept national level, namely: "will", "values", "culture", "security". A significant role in these processes belongs to the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (in particular the National Police of Ukraine, as the largest law enforcement agency of our country, when from police structures world and national levels, their effective (fruitful) work and providing services and quality service to its people, jointly, in interaction with citizens and state bodies success and stability will depend stability of order in the state (on it internal, invisible front), as well as achieving victories on the front lines in the difficult conditions of the Russian-Ukrainian war.

Issues of overcoming the negative are raised security environment through the prism of current ones' criminogenic states, situations and circumstances; the international experience of effective ones is summarized law enforcement and defense practices and interactions. It is noted that most often in scientific articles are about the security environment in the field of economy, health care, education and culture. At the same time, it should be considered from the positions various interpretations (in particular interdisciplinary-scientometric) that will help to see the comprehensiveness of importance spheres of security in the most diverse spectrums preservation of human life and health, its normal existence and aspiration to high truths. Among the general directions that should be developed in Security environment concepts is offered cyber security and psychological (spiritual-value) security components (given that the sociological and psychological school Kharkiv region is one of the most powerful in Ukraine).

It is emphasized that the processing of this problem requires a great effort of many searches and analysis in order to constantly conceptualize threats and challenges, which poses every lived day in conditions of unstable situations, new states of war, when the entire system of international security regarding building peace and stability blown up to the ground and humanity reached the extreme point of its boiling point, when exercises are conducted on the use of nuclear weapons.

Key words: Russian-Ukrainian war, law enforcement agencies, defense practice and consciousness, scientometrics, psychology, culture, cyber security, foreign experience.

Вибудовування цілісної картини тієї чи іншої наукової проблеми, а головне її актуалізація, є майстерністю. Особливо важливі у цьому аспекті міждисциплінарні грані, нові проєкти, розробки, коли до напрацювань залучаються спеціалісти різного профілю, рівня знань і можливостей. Кожен у такий спосіб може доповнити один одного, власне, усе те, що досі сказане науковою спільнотою і практиками, що міститься у нормативній базі, в результаті чого викристалізуються елементи багатьох правд і бачиться далекоглядна істина. Звідси кожна епоха, кожен час має свої слова актуалізації, розмірковувань, наповнені внутрішньодуховною суттю і довколишньою дійсністю, коли так важливо сказати те, що переживаємо зараз, у час війни і глобальних перемін.

(завдячуємо у підтримці наукових ініціатив та формуванні високих смислів української кримінології О.М. Литвинову, вченому-сучаснику, людині високих якостей душі, професіоналізму і далекоглядності мислення).

Щодо поняття безпекового середовища держави. Національна законодавча база містить близько 80 термінів, до назви яких входить слово «середовище». З них 10 термінів тим чи іншим чином поєднані зі словом «безпека». Найбільш близькими до конструкції «безпекове середовище держави» є такі:

Безпечне освітнє середовище – сукупність умов..., що унеможливають заповдіння учасникам ... процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди ... (далі перелік можливих загроз) [1];

Безпечне освітнє середовище – сукупність умов, способів і засобів для забезпечення захисту учасників ... процесу, заповдіння та протидії будь-яким формам ... (загроз) [2];

Майбутнє безпекове середовище – прогнзований стан безпекового середовища у довгостроковій перспективі, породжений соціальною взаємодією, розвитком технологій, глобальними політичними та економічними процесами, а також процесами, зумовленими природними та екологічними чинниками, які впливатимуть та можуть становити небезпеку національним інтересам та фундаментальним цінностям держави, нейтралізація яких потребує залучення (застосування) сил оборони [3].

Підкреслимо, що хоча в чинних нормативно-правових актах і трапляється згадування про безпекове середовище (певні глобальні, регіональні та національні аспекти) і навіть використовується сама ця понятійна конструкція, все ж *визначення терміна «безпекове середовище держави» наразі відсутнє в законодавчій базі*. Отже, цей факт спонукає до пошуку наукового, а не нормативно-правового тлумачення цього поняття. Тож доцільним видається розібрати його складники.

Згідно з відомостями юридичної енциклопедії, «безпека» означає стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Розрізняють різні типи безпеки: за масштабом (міжнародна, регіональна, локальна); за суб'єктами (особиста, суспільна, національна, колективна); за суспільними сферами (політична, економічна, військова, екологічна, радіаційнатощо) [4].

Термін «безпекове середовище» трапляється у деяких досить різноманітних наукових джерелах. Зокрема, можна знайти такі визначення:

Безпекове середовище – геополітична, політико-дипломатична, воєнна, інформаційна та інші сфери, де зароджуються, існують, накопичуються або проявляються сприятливі умови або небезпечні явища, потенційні та реальні загрози реалізації національних інтересів, у яких держава реалізує свою політику національної безпеки, взаємодіє з міжнародними структурами безпеки, стратегічними партнерами, союзниками, військово-політичними та іншими інститутами та організаціями в інтересах забезпечення свого сталого розвитку в певному часовому інтервалі [5, с. 33].

З точки зору держави *безпекове середовище* – це сукупність зовнішніх і внутрішніх відносин між силами або суб'єктами (державами, коаліціями держав, міжнародними бізнес-структурами, політичними партіями, громадськими об'єднаннями тощо) в усіх сферах національної безпеки, а також умов, факторів і обставин, які певним чином впливають або можуть впливати на ці відносини [6, с. 6].

Стабільне безпекове середовище, фундаментом якого є суверенітет і територіальна цілісність держав, – це головна передумова для реалізації цілей ініціативи Східного партнерства [7].

Узагальнюючи наведені відомості, маємо підстави стверджувати, що *безпекове середовище держави* – це динамічна сукупність різноманітних відносин та умов, в якій зароджуються, існують, накопичуються або проявляються сприятливі умови або небезпечні явища, потенційні та реальні загрози реалізації національних інтересів, які впливають на стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави. Вочевидь сукупність перелічених факторів (відносини, умови, події та загрози) можна поділити на умовні групи: ті, що здебільшого залежать від зовнішнього стосовно держави впливу, і ті, проявлення яких формується чинниками всередині держави.

Виходячи зі сформованих міркувань, виникають підстави щодо введення тер-

міна «внутрішнє безпекове середовище», яке вказує на внутрішній аспект національної безпеки держави. При цьому поділ на внутрішнє та зовнішнє розділення певною мірою є умовним, адже зрозуміло, що різні сфери національної безпеки, звісно, також мають свій внутрішній аспект.

Введення терміна «внутрішнє безпекове середовище» скоріше акцентує увагу на існуванні певної активної сторони, тобто суб'єкта, який намагається здійснити цілеспрямований вплив. Разом із тим введення такого поняття дозволяє об'єднати різні види загроз та можливостей держави щодо протидії ним у певну групу й розглядати останню впорядковано, під зручним кутом.

У такому разі ми отримуємо можливість сприймати термін «внутрішнє безпекове середовище України» в двох смислах – вузькому та широкому.

У широкому – до змісту «внутрішнього безпекового середовища» можна віднести умови та фактори з різних сфер суспільного життя та елементів національної безпеки (демографічної, екологічної, продовольчої тощо).

У вузькому – йтиметься про умови та фактори існування України, що виникають та існують у сферах суспільного життя, за які відповідає окремий державний орган, у нашому випадку – Міністерство внутрішніх справ України (МВС). Це тим більше доречно, адже суспільні відносини, які виникають у сфері відання МВС, переважно є об'єктами внутрішніх, а не зовнішніх загроз.

Таким чином, якщо вести мову про роль Міністерства внутрішніх справ України щодо формування безпекового середовища України, слід виходити з того, що МВС належить «левова частка» у забезпеченні саме внутрішнього безпекового середовища України, адже МВС є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах:

1) забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання громадської безпеки і правопорядку, а також надання поліцейських послуг;

2) захисту державного кордону України та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

3) цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

4) міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, зокрема біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [8].

Теоретичне обґрунтування виокремлення категорії «внутрішнього безпекового середовища» дозволяє більш свідомо запроваджувати практичні безпекові концепції, заходи, програми тощо. Наприклад, Міністерством внутрішніх справ України вже зараз ведеться активна робота щодо розроблення програми «Безпечна країна». З цього приводу Міністр внутрішніх справ України Д. Монастирський повідомляє, що в рамках формування безпекового середовища в Україні «... сьогодні ми говоримо про такі категорії, як «безпечна громада». Це питання зараз розробляється спільно з Міністерством розвитку громад та територій. Проект «Безпечна країна» містить проект «Безпечне місто», який базується на системі відеокамер і подальшому опрацюванні даних із них... Міністр внутрішніх справ підкреслив, що також у проекті «Безпечна країна» йдеться про безпековий, публічний простір – залізничні вокзали, автовокзали, а також торговельні центри. Крім того, він зазначив, що для реалізації проекту «Безпечна країна» буде підготовлено низку законопроектів. За словами очільника МВС, нещодавно відбулася зустріч Президента з главою USAID Самантою Пауер, на якій обговорювався в тому числі проект «Безпечна країна» [9]. Останнє свідчить про те, що формування навіть внутрішнього безпекового середовища не обмежується лише взаємодією всередині держави і має можливість вдосконалюватись зокрема й за рахунок залучення зовнішніх ресурсів.

Аналіз нормативно-правової бази діяльності органів системи МВС, а також аналітичних праць вітчизняних та іноземних експертів. Роз-

глядаючи поняття безпеки за масштабом на рівні держави, варто визначити певну структуру (рівні) безпеки, виокремлену та формалізовану в національному законодавчому полі. Так, Закон України «Про національну безпеку України» оперує такими поняттями, як:

національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз;

воєнна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз;

державна безпека – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру;

громадська безпека і порядок – захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз [10].

Із наведеного стає зрозумілим, що найбільш широким поняттям є «національна безпека», до її складу входить державна безпека, а громадська безпека і порядок, своєю чергою, є частиною останньої.

Отже, в Україні нині існує досить чітка ієрархічна структура національної безпеки, яка побудована від найбільшого цілого до менших структурних складників.

Разом із тим той самий Закон України «Про національну безпеку» використовує поняття, які означають деякі досить самостійні напрями або сфери забезпечення належного стану безпеки. Прикладом можна назвати: кібербезпеку; загальнодержавну систему боротьби з тероризмом тощо. Зміст останніх формалізовано в інших окремих нормативно-правових актах. Особливість цих понять полягає у тому, що

вони фактично стосуються більшості, якщо не всіх видів безпеки, про які йшлося вище. Тобто є начебто наскрізними у структурі національної безпеки. Водночас ці поняття застосовуються також й окремими іншими державами, а також на міжнародному рівні загалом. Характерно, що у забезпеченні таких напрямів безпеки задіяно одразу декілька різних державних органів.

З позицій нормативно-наукової обґрунтованості сучасних загроз кібербезпеки слід відзначити, що новітні інформаційні технології продукують не лише нові можливості, а й породжують нові і незнайомі ризики кіберзагроз, які можуть перешкодити компаніям та державним установам реалізувати свій цифровий потенціал. Одним зі складників цифрової компетентності визначена інформаційна безпека: захист пристроїв, персональних даних і конфіденційність. Цифровізація повинна супроводжуватись підвищенням рівня довіри і безпеки. Інформаційна безпека, кібербезпека, захист персональних даних, недоторканність особистого життя та прав користувачів цифрових технологій, зміцнення довіри та захист у кіберпросторі є, зокрема, передумовами одночасного цифрового розвитку та відповідного попередження, усунення та управління супутніми ризиками [11]. Формування, розвиток та впровадження національної культури кібербезпеки є необхідним складником на шляху боротьби з кіберзлочинністю. Підготовка спеціалістів з економіки та управління має відображати майбутні напрями розвитку робочого середовища та ІКТ для використання можливостей цифрових технологій в єдиному інформаційному просторі – кіберпросторі [12, с. 355].

Отже, можна стверджувати, що, окрім ієрархічної структури національної безпеки, впорядкованої за її видами, існують також окремі безпекові напрями, які входять до декількох видів безпеки одразу (наприклад, кібербезпека). Такий стан для забезпечення належного рівня національної безпеки вимагає злагодженої взаємодії та розвинутих комунікацій між суб'єктами, включеними до загальної системи національної безпеки (те ж саме стосується громадської безпеки й цивільного захисту, до забезпечення яких залучене МВС).

Зазначений підхід свідчить про відсутність чіткого розподілу (співпадіння чи залежності) між певною відомчою структурою (суб'єктом) і наявною побудовою національної безпеки за її видами. Нині Закон України «Про національну безпеку України» згруповує суб'єктів, які забезпечують національну безпеку в такі групи, як: *сектор безпеки і оборони; сили безпеки; сили оборони.*

Вочевидь МВС України більшою чи меншою мірою причетне до всіх перерахованих груп. Це витікає хоча б з того, що у сфері відповідальності МВС перебуває Національна гвардія України, яка є військовим формуванням з правоохоронними функціями.

Зауважимо, що схожа ситуація із відповідністю між структурою МВС, його функціями та видами національної безпеки спостерігається й у інших країнах світу. Беручи до уваги, що функції і структура МВС у різних державах неоднакова (їхня побудова залежить від історичних традицій), виокремити найбільш прогресивний та універсальний підхід з вирішення зазначеної проблеми доволі складно й навряд чи можливо.

Отож, не дивно, що проблемі національної безпеки присвячено багато наукових досліджень (як вітчизняних, так і закордонних). Назвемо лише декілька робіт, у яких видніється послідовний розвиток поглядів на безпеку:

– Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол.: В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянчук та ін.; за заг. ред. Г.П. Ситника. Київ: НАДУ, 2016. 784 с.;

– Організація системи забезпечення національної стійкості на регіональному і місцевому рівнях: аналітична доповідь / Резнікова О.О., Войтовський К.Є., Лепіхов А.В.; за заг. ред. О.О. Резнікової. Київ: НІСД, 2021. 140 с.;

– Резнікова О.О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища: монографія. Київ: НІСД, 2022. 456 с.

Як результат наукової думки в літературі трапляються згадки про види безпеки, які не формалізовано у чинному національному законодавстві, наприклад, «внутрішня безпека держави». Під нею доцільно розуміти міру захищеності національних інтересів від загроз, джерелами

яких є процеси, явища, події, а також дії (бездіяльність) юридичних та фізичних осіб, які знаходяться на території держави і перебувають під її юрисдикцією. Вона спрямована на забезпечення державних і суспільних гарантій стабільного розвитку української нації, захисту її базових цінностей та інтересів, джерел духовного і матеріального добробуту від внутрішніх ризиків та загроз в усіх сферах життєдіяльності: політичній, економічній, соціальній, гуманітарній (духовній), екологічній, інформаційній, оборонній тощо. Масштаби, характер, спрямованість, інтенсивність, тривалість таких ризиків і загроз зумовлена внутрішніми чинниками, а їх нейтралізація визначається переважно можливостями державної влади [13, с. 96].

Викладене можна розцінити як наявність певних термінологічних, понятійних розбіжностей між нормативно закріпленою структурою національної безпеки та результатами наукових розробок і досліджень. Разом із тим цей факт також свідчить про те, що *безпекова сфера в Україні не є нерухомою. Навпаки, вона змінюється, вдосконалюється та прогресує.* Показником якісних змін у такому разі є зміни, що потрапляють до чинної нормативно-правової бази.

Визначення потреби удосконалення, у тому числі на основі іноземного досвіду. Важливим є у контексті досліджуваної проблеми досвід Ізраїлю. Ця держава через своє географічне розташування перебуває у стані постійної небезпеки. Для Ізраїлю забезпечення високого рівня національної безпеки є питанням виживання.

Попри те, що Стратегію національної безпеки Ізраїлю ніколи не затверджували офіційно, у державі розробили унікальну оперативну стратегію, яку успішно реалізують на практиці й постійно вдосконалюють. Від моменту створення Держава Ізраїль стикнулася з багатьма складними викликами безпеці, які вимагали від лідерів нації сформулювати фундаментальні принципи й основи стратегії забезпечення національної безпеки. Визначені неформально підходи витримали випробування часом, а деякі з них було адаптовано та скориговано для задоволення поточних і майбутніх викликів.

За висновками групи дослідників Вашингтонського інституту близькосхідної політики, стратегія національної безпеки Ізраїлю базується на концепції «залізної стіни», яка передбачає, що мир можливий лише тоді, коли вороги Ізраїлю дійдуть висновку: їхні зусилля неефективні та розцінюються як такі, що примножують власні втрати і страждання. Вони мають бути переконані, що набагато більшого можна досягти шляхом діалогу, а не через насильство. Іншим важливим складником стратегії є забезпечення взаємозв'язків між суспільством, економікою, наукою і технологіями, військовими спроможностями, міжнародним становищем і зовнішньою політикою.

Так, група дослідників Вашингтонського інституту близькосхідної політики (The Washington Institute for Near East Policy, WINEP) на чолі з колишнім начальником Генерального штабу Армії оборони Ізраїлю (ЦАХАЛ) генерал-лейтенантом (у відставці) Гаді Айзенкотом розробила Рекомендації щодо стратегії національної безпеки [14], у яких узагальнила багаторічний досвід держави у цій сфері. За висновками авторів, для формування заходів із забезпечення національної безпеки необхідно: оцінити безпекове середовище; визначити основні джерела проблем, національні цінності та інтереси, які підлягають захисту; визначити основні шляхи зміцнення національної безпеки та способи реагування на загрози (воєнні, політичні, економічні, соціальні тощо) [15].

Запропонований план фактично можна використовувати як алгоритм розробки відповідних стратегічних та концептуальних нормативно-правових безпекових актів та програм. Водночас Україна не використовує концепції «залізної стіни». Отже, нашій державі необхідне вироблення власного підходу до побудови системи безпеки.

Зосередимо також увагу на не менш цікавому підході Великої Британії. Спостереження за її політичним життям вказує на проактивний підхід. Так, прийнявши рішення про вихід з Європейського Союзу, Велика Британія, зазнавши деяких фінансових втрат, натомість забезпечила собі політичну свободу прийняття швидких самостійних рішень. Завдяки такому підходу Велика Британія активно реалізує

власні геополітичні інтереси й укладає нові безпекові союзи (наприклад, AUKUS).

Як відзначають деякі науковці, Велика Британія з насиченим колоніальним минулим змогла віднайти нові сучасні підходи до міжнародної взаємодії та зорієнтувалася на лідерстві у міжнародних комунікаціях, що і свідчить про відповідну проактивну позицію в безпековій сфері.

Приклад Великої Британії свідчить про важливість чіткого визначення власних інтересів та цілеспрямованого й послідовного, вправного залучення ресурсів (у тому числі й інших держав) для вдосконалення власного політичного становища й рівня забезпечення національної безпеки.

Очевидно, безпекові підходи в кожній країні різняться. Для Ізраїлю це – рішучість, для Великої Британії – проактивність. Постає питання: в чому ж має міститись сутність національної безпеки України? Виходячи з історичного минулого нашої держави та спираючись на сьогоденні практики, варто припустити, що такою основою може бути «воля», «цінності», «культура» та «безпека». Водночас цінності, на наш погляд, варто розуміти як свободу в теологічному трактуванні (не в аспекті вседозволеності, а недопущення гріха (зла) у напрямі подальших свідомих і цілеспрямованих дій. Безпекова культура як невід'ємний складник організаційної культури людини, суспільства, держави формується та відображається у формі безпекового мислення як цінності та безпекової поведінки як нормального стану розвитку людських відносин на засадах високих духовних смислів та настанов. Саме в такому концепті й повинен вибудовуватися розвиток безпекового середовища України з акцентами на внутрішньодуховний сутнісний складник суспільства як запоруку зовнішнього благоденства і благополуччя. Такий підхід передбачає достатній рівень автономності традиційно-звичаєвих цінностей українського народу на засадах святості життя у відстоюванні звичаїв, традицій, культури, самобутності, генотипу народностей, які формувалися тисячоліттями, що у поєднанні з нинішніми розвинутими комунікаціями здатні пришвидшити стани благочестя і чистоти, доброчесності за умови їхнього правильного викорис-

тання та застосування. Такий державницький підхід на засадах ухилення від гріховності, лихослів'я, спрямованість свідомості людей на молитовні стани, що особливо актуальне в умовах нинішньої російсько-української війни, може привернути увагу «Неба» у досягненні так очікуваного миру. Можливо, така позиція здатна згуртувати найрізноманітніші верстви народностей, які проживають на території нашої держави (понад 130 національностей), забезпечить динамічну згуртованість реагування суспільства та держави на мінливі та важко передбачувані безпекові умови, загрози та виклики сьогодення і майбуття.

Висновки. Основною метою розвитку безпекового середовища держави має стати формування відповідного сприятливого правового поля. В контексті напрацювання основ концепції національної безпеки передбачається чутливість до місцевих (регіонально-етнічних) особли-

востей, які в умовах війни, до речі, досить суттєво відрізняються через психологічні стани і реагування на події, що відбуваються довкола нас, багатьох інших детермінантів). Також не можна орієнтуватись виключно на статистичні дані практичного досвіду, адже ситуація змінюється досить швидко. Необхідно виробити правовий механізм швидкого перегляду і коригування стратегічних планів, що потребує швидкого обміну та обробки даних, отриманих з різних джерел, а також злагодженої координації дій. На сьогодні найбільш близьким за змістом до зазначеної моделі нам видається спосіб діяльності антитерористичного центру. Тож для розвитку внутрішнього безпекового середовища доцільною є розбудова правових умов для забезпечення діяльності певних активних груп у системі МВС на місцевому (регіональному) рівні з розвинутими зовнішніми, внутрішніми горизонтальними та вертикальними зв'язками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/46033>.
2. Про затвердження Положення про опорний заклад освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.06.2019 р. № 532. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/46033>.
3. Про затвердження Порядку організації та здійснення оборонного планування в Міністерстві оборони України, Збройних силах України та інших складових сил оборони : Наказ Міноборони України від 22.12.2020 р. № 484. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/51102>.
4. Юридична енциклопедія: в 6 т. / під ред. Ю.С. Шемшученка. Київ : Наукова думка, 1998. URL: <https://leksika.com.ua/12530426/legal/bezpeka>.
5. Богданович В.Ю., Ільяшов О.А., Комаров В.С., Олексюк В.В. Підхід до оцінювання безпекового середовища в сучасних умовах ведення збройної боротьби. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського*. 2021. № 2 (72).
6. Бочарніков В.П., Свешніков С.В. Безпекове середовище 2030 : монографія. Київ : «Майстер Книг», 2019.
7. Володимир Зеленський: Україна здатна робити внесок у зміцнення стабільності та безпеки на Європейському континенті. URL: <https://oda.zht.gov.ua/news/ukrayina-zdatna-robyty-vnesok-u-zmitsnennya-stabilnosti-ta-bezpeky-na-yevropejskomu-kontynenti-volodymyr-zelenskyj/>.
8. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>.
9. Денис Монастирський презентував проєкти МВС для формування безпекового середовища в Україні, 07 жовтня 2022 року. *Урядовий портал* (Єдиний вебпортал органів виконавчої влади України). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/denys-monastyrskiyi-prezentuvav-proekty-mvs-dlia-formuvannia-bezpekovo-ho-seredovyshcha-v-ukraini>.
10. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

11. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція, План, Заходи від 17.01.2018 № 67-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-р>. (дата звернення: 28 жовтня 2022).

12. Чичкань І.В., Спасітелева С.О., Жданова Ю.Д. Освітнє середовище для формування культури безпекового поведження у кіберпросторі при підготовці фахівців з економіки та управління. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 84, № 4. С. 354–375.

13. Глобальна та національна безпека : підручник / авт. кол.: В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянук та ін. ; за заг. ред. Г.П. Ситника. Київ : НАДУ, 2016.

14. Доповідь «Рекомендації зі стратегії національної безпеки Ізраїлю» (англ. Guidelines for Israel's National Security Strategy), що опублікована 2019 р. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/guidelines-israels-national-security-strategy/>.

15. Досвід Ізраїлю щодо формування стратегії національної безпеки. Костянтин Войтовський, 17.06.2022. / Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД). URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dosvid-izrayilyu-shchodo-formuvannya-stratehiyi-natsionalnoyi>.